

A „valahogyan” vallása

Elpárolog-e a kereszténység Franciaországban?

Úton egy pogány Franciaország felé? 1999-ben így hangzott *Hippolyte Simon* clermont-i érsek könyvének címe. Legfontosabb felismerése ez volt: „Franciaország megszűnt katolikusnak lenni.” Négy évvel később *Danièle Hervie-Léger* párizsi szociológusnő tette közzé a maga előrejelzését: „A katolicizmus – Egy világ vége”. A *Le Monde des Religions* [A vallások világa] folyóirat címlapján pedig ez a kérdés állt 2011 szeptemberében: „Franciaország ateista lesz?”

Mostanában sok francia teljes komolysággal kérdezi: Ezután már csak múzeumként fogják használni a templomokat és katedrálisokat? A *Harris Interactive* nevű intézet legújabb reprezentatív felmérése ezt a fejleményt teszi kézenfekvővé. Eszerint csak minden harmadik francia vallja, hogy hisz Istenben, a megkérdezettek további 33%-a ateistának nevezi magát, a többiek a kételkedés és az ateizmus között ingadoznak.

Az egyház és az állam szigorú szétválasztása okán Franciaországban nem szabad hivatalos vizsgálatokat végezni az emberek vallási hovatartozását illetően. Magánintézetek körkérdései alapján a népesség 55%-a még katolikusnak nevezi magát. Ötven évvel ezelőtt még 90% volt az arányuk. Ha ezt az értéket arra a viszonylag csekély részre vonatkoztatjuk, amelyik hisz Istenben, akkor arra következtethetünk, hogy katolikusok is tartoznak az ateisták és kételkedők csoportjába. A Harris-körkérdés alátámasztja ezt a fölismerést: eszerint a legtöbb francia a boldog párkapcsolatban vagy a jól fizetett munkában találja meg élete értelmét, nem pedig az egyházas hit ajánlatában.

Guy Michelat párizsi vallásszociológus alaposan elolvasta a Harris-tanulmányt, és azt mondja: „Le kell mondanunk a ’hívó vagy ateista’ durva alternatívájáról, mert a körkérdésből az is világossá válik, hogy csak minden ötödik válaszoló jelenti ki, hogy sosem tette föl az Isten léteire vonatkozó kérdést. Ebből az következik, hogy léteznek spirituális érdeklődésű ateisták is. Egészében véve a népesség 80%-a érdeklődik ’valahogyan’ Isten iránt.”

Búcsú a harcosságtól

A „valahogyan” fogalmával egészen jól le lehet írni Franciaország mai vallási helyzetét. A hagyomá-

nyos vallási tekintélyeknek csekély spirituális befolyásuk van. Mindenki a maga módján keresi Istent, illetve érdeklődik Isten iránt. Ezt a fejleményt a vallási nagykorúság kifejeződéseként lehet felfogni.

Ezzel az irányultsággal foglalkozik *Marcel Gauchet* filozófus, aki Franciaország egyik „mestergondolkodójának” számít, és azt mondja: „Alig vannak már harcos keresztények, és alig vannak már harcos ateisták. Az emberek búcsút vesznek mindenfajta dogmától, terjed a különböző elemekből összeválogatott, ún. Patchwork-vallásosság.” *Guy Michelat* szociológus pedig kiegészíti ezt: „A fiatalabak azt mondják: ’Létezik valami a halál után, talán a reinkarnáció.’ Ezek az emberek nem tudják elviselni, hogy egyszer végérvényesen eltűnjenek ebből a világból. Számomra mint tudós számára csak azok számítanak valódi ateistáknak, akik elutasítják Isten létét, és egyidejűleg azt állítják, hogy a halállal mindennek vége.” Így tekintve a dolgot, az ateisták „kemény magja” nem lenne nagyobb a népesség 5%-ánál. A franciaországi „vallási forradalom” eltüntet minden bevett vallási elhatárolást.

„Pontosan ez a helyzetünk az egyházi bázison is”, hangsúlyozza *Francois Barbier-Bouvet* kultúrtudós, a párizsi *Centre Pastoral St. Merri* katolikus egyházközség vezetőségének tagja: „Sok katolikus is a valószínűségek vallási kultúrájában él. Például minden második gyakorló katolikusnak meggyőződése, hogy minden vallás egyenértékű. Ehhez jön, hogy azok az emberek, akik a maguk szubjektív módján hisznek Istenben, egyidejűleg ellenséges beállítottságúak az egyházzal szemben.”

Az idegen bolygó

Vannak olyan teológusok, akik szembenéznek ezekkel a fejleményekkel. Közéjük tartozik a nemzetközi tekintélyű, Párizsban élő domonkos szerzetes, *Jean-Pierre Jossua* is. Meggyőződése szerint a katolikus egyház intézményes alakja akadályozza a személyes istenkép kialakítását, és ezért ellenségességet vált ki: „Ahelyett hogy pozitív jel lenne, a katolikus egyház megkeményedik, és ezáltal inkább negatív színezetű jellé válik. A II. Vatikáni zsinaton, XXIII. János pápa idejében ez még

másképp volt. Manapság azonban az egyház visszatért a moralizáláshoz, mégpedig olyan hamis teológiai elvek nevében, amelyeket az emberek nem tudnak elfogadni. Ezek a tekintélyi-klerikális tanok hallatlanul elbátortalanítják az embereket.” *Jossua* szemében tehát létezik olyan ateizmus, amelyet maga a katolikus egyház vált ki.

Francois Barbier-Bouvet még messzebb megy: a liturgikus szertartásokat akadálynak tartja az Istenbe vetett személyes hit útján. Azt mondja: „A katolikus szentmise rituáléja ellentétes mai életmódunkkal: csupa ismétlésből áll, mindent előre lehet tudni. Nagyon sok ember semmit sem tud kezdeni ezekkel a rituális ismétlésekkel, inkább az intenzív és egyszerű tapasztalatok felé fordulnak.” *Gérard Bénéteau*, az Egy városi plébános naplója c., nemrég megjelent könyv szerzője így fejezi ki kritikáját: „Az egyház idegen bolygóvá vált, ahol olyan dolgokról beszélnek, amelyek nem érdeklik az embereket.”

Ezért egyre több francia mond le a jól ismert vallásgyakorlatokról. Például a katolikus keresztelések száma az 1999-es csaknem 400 000-ról 2009-ben 216 000-re süllyedt, noha a születések száma összességében nem változott. A szentségi házasságkötések száma is csaknem felére fogyott ugyanebben az időszakban. A vasárnapi miséken való részvétel mélypontra zuhant: országszerte az összes katolikusok 4,5%-a számít „gyakorló katolikusnak”. A moulini (Közép-Franciaország) egyházmegyéje 2011-ben megszámlált a vasárnapi misére járókat, s az eredmény: a kb. 300 000 katolikusból csak mintegy 7000 a „gyakorló”. *Pascal Roland* püspök ezért komor előrejelzést ad: „A korfa alapján tizenöt év múlva ismét 15%-kal kevesebb hívó lesz.”

Feltételezve, hogy az egyházak – tehát ez egyáltalán nem csupán a katolikusra vonatkozik – mindent úgy csinálnak tovább, mint eddig. Ha viszont ajánlataikkal ráállnak az emberek új, szubjektív és kereső vallásosságára, akkor ismét érdeklődés mutatkozhat a bibliai istentapasztalatok iránt. A Harris-tanulmány szerint ugyanis az Isten iránt érdeklődő emberek kétharmada nagyon is szívesen beszélne másokkal erről a témáról.

A beszélgetés mint program

De van-e még terük az egyházakban az ateistákkal és agnosztikusokkal folytatott, fenntartás nélküli beszélgetéseknek? *Jean-Pierre Jossua* kétli ezt. Neki megvannak a magánbeszélgetőköröi, és eszmecserét folytat olyan emberekkel, akik az irodalom és a költészet révén foglalkoznak az istenkérdéssel. A domonkos szerzetes azt mondja: „A költészet is elvezet a személyesen megélt transzcendencia kereséséhez. Csak a teljes szabadság légkörében lehet új módon fölfedezni Istent.”

Mindazonáltal: a *L'Oratoire de Louvre* nevű párizsi protestáns egy-

házköztségben szívesen látnak ateistákat és kételkedőket is. *James Woody* lelkész így beszél erről: „Gyakran találkozom olyan franciákkal, akik ateistáknak nevezik magukat. Ha aztán arról az Istenről beszélnek velük, akit ők elutasítanak, akkor gyakran csak azt mondhatom: abban az Istenben én sem hiszek. Például a 'mindenható' Istenben, a győzedelmes Istenben, aki minden esemény mögött és minden eseményen keresztül hatalmát gyakorolja. Ilyen Istenben – akárcsak az 'ateisták' – én sem hiszek.”

James Woody számára Isten az abszolút titok, a mindent megalapozó és hordozó valóság, amelyet nem lehet

szavakkal megragadni: „Az én szememben egyedül az számít, hogy a maguk személyes módján milyen tapasztalatot szereznek az emberek a transzcendenciáról.” Beszámolója szerint vasárnaponként is az emberek „színes csoportja” jön össze istentiszteletre, hívők és nem hívők egyaránt. Ezeket a „címkéket” azonban nem használják ebben az egyházköztségben: mindenki keresőnek tartja magát. „Az istenkérdésben nem a megtérésről van szó, hanem a beszélgetésről, a párbeszédéről”, mondja a lelkész, de ő is tudja: az ő gyülekezete inkább csak nagy kivétel.

Christian Modehn

Forrás: Publik-Forum, 2012/8